

РЕЦЕНЗИЈА

**НА РАКОПИСОТ - СКРИПТА КОМУНИКАЦИСКИ ВЕШТИНИ ЗА
СТУДЕНТИТЕ ОД СИТЕ СТУДИСКИ ПРОГРАМИ НА ФАКУЛТЕТ ЗА
МЕДИЦИНСКИ НАУКИ ОД ДОЦ. Д-Р ГОРДАНА ПАНОВА, ФАКУЛТЕТ ЗА
МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, како и Одлуката број 2502-268/7 од редовната седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 3.12.2013 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- проф. д-р Ѓорѓи Шуманов, редовен професор на Факултет за медицински науки
- проф. д-р Милка Здравковска, вонреден професор, Факултет за медицински науки.

Заизготвувањена извештај/рецензија на приложениот ракопис, **„КОМУНИКАЦИСКИ ВЕШТИНИ“** за студентите од сите студиски програми на Факултет за медицински науки од авторот доц. д-р Гордана Панова, Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет при Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци: ракописот **„КОМУНИКАЦИСКИ ВЕШТИНИ“** од авторот доц. д-р Гордана Панова е наменет за задолжителниот предмет за студентите од првиот циклус студии на Факултетот за медицински науки, на сите студиски програми, кој според наставната програма е предвиден да се слуша во трети, четврти и петти семестар. Неделниот фонд на часови изнесува 3+1+2 и носи 6 кредити. Приложениот ракопис е работен компјутерски, текстот е дополнет со примери од праксата кои на многу пластичен начин го дообјаснуваат материјалот.

Доставениот текст потполно е подготвен во согласност со пропишаната Наставна програма за горенаведениот предмет и според барањата кои се поставуваат пред студентите во рамки на предметот, а се однесуваат на теоретската настава на Наставната програма.

Обем на ракописот: ракописот кој е приложен за рецензија е оформен на 165 страници, А4 формат, со фонт 12, работен е во Arial со македонска поддршка. Текстот е солидно обработен. Обемот на ракописот потполно ги задоволува потребите на предметот за кој е наменет, бројот на часови со кој е застапен и соодветната Наставна програма. Истовремено одговара и на одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип.

Материјалот обработен во ракописот е презентира на крајно концизен и едноставен начин и може да се констатира извонредна систематичност во презентирањето на содржините. Ракописот е систематизиран и логички поделен на осум дела (поглавја), кон кои како завршница е приложена користената литература и содржината. Овие осум логични целини на „Комуникациски вештини“ редоследно ја обработуваат Наставната содржина по предметот. Трудот е подготвен според стандардна методологија и обработува прашања кои се однесуваат на современите знаења во областа на медицината.

На почетокот, во *Предговорот*, авторот на ракописот ја објаснил во кратки црти идејата за обработка на овој материјал. Логиката на ваквата распределба е во согласност со потребите на студентите од повеќе студиски програми.

Во поглавјето 1- Општи поими е опишана комуникацијата како основен поим од кој се поаѓа при изучувањето на комуникологијата. Во таа смисла, комуникацијата претставува перманентен процес на испраќање и примање информации, со една основна цел, размена

на идеи. Денес може да се рече дека живееме во ера на најсовремени комуникациски системи за масовни комуникации. Секојдневно човекот е изложен на постојано примање на информации од секаков вид. Комуникацијата претставува витална врска помеѓу болните, помеѓу болните и сестрите, како и помеѓу останатите здравствени работници внатре во здравствениот тим. Во секојдневниот живот многу луѓе лесно комуницираат со други личности и така создаваат добри односи. Професијата лекар, медицинска сестра и други здравствени работници бара добро познавање на комуникацијата и сите во текот на школувањето мораат преку надгледување, учење и вежбање на комуникациските вештини и истите да ги учат, затоа што комуникациските вештини можат да се научат, а потоа и да се применат во работата.

Во поглавјето 2 (19-21стр.) Вербалната комуникација: тоа е таква форма на комуникација којашто се изразува со користење на гласовите, говорот и јазикот. Јазикот се користи во процесот на мислење за пренесување на значењето на мислите. Комуникацијата се реализира преку говорот којшто е индивидуална појава, односно психичка појава. Говорот е психички сознаен процес преку кој единките општат меѓу себе. Треба да се напомене дека говорот најчесто се поистоветува со вербалната комуникација, што не е точно бидејќи говорот подразбира користење определен систем од знаци кои не мора секогаш да бидат вербални.

Поглавје 4 (28-56 стр.) - Невербална комуникација. Секој човек може да изучува разни јазици и работа со компјутери. Единствен во светот е говорот на телото, јазикот на мимиките и гестовите, јазик со кој може да се комуницира полно вредно со сите луѓе, ако не знаеме да го зборуваме јазикот на соговорникот со кого на некој начин сакаме да контактираме. Човекот често се воздржува и сака да ги скрие своите емоции, но тоа веднаш се забележува по неговото општо неспокојство, непотребни движења. Гестикацијата, изразот на лицето, држењето, тонот на гласот, допирот, одот, контактот со очите - погледот, положбата на телото и физичкиот изглед претставуваат облици на невербалната комуникација.

Поглавјето 5 (56-62 стр.) - Тераписка комуникација е близок однос со пациентот и заради неговата тераписка улога го нарекуваме тераписки однос, а видот на комуникацијата е тераписка комуникација. Терапискиот однос со кој здравствениот работник му помага на поединецот било во зачувувањето на здравјето, лечењето на болеста и рехабилитацијата е битен затоа што го доведува болниот во позитивна психичка состојба која секако ќе го подобри неговото здравје. Тераписката комуникација има своја цел. Некојпат се нарекува *ефективна комуникација*. Фокусот на конверзацијата се става на болниот, на неговите потреби и проблеми, а не на потребите и проблемите на здравствените работници. Следните цели на тераписката комуникација се однесуваат и можат да се применат во сите сегменти на здравствената заштита и здравствената нега, а особено во примарната здравствена заштита. Се однесуваат на диспанзерско-амбулантната дејност, на здравствената нега во домот, на куќната нега, на патронажната работа, на семејната здравствена нега. Истото важи и за тераписката комуникација која сестрата ја дава во клиничката болничка здравствена нега. Овие цели се користат и во работата со здрави личности кога им се даваат одредени услуги во решавањето на некои здравствени проблеми кои не спаѓаат во сферата на болна состојба. Според Грин, тераписката комуникација е едукативна метода во комуникацијата.

Поглавје 6 (62-67стр.) - Лични вештини и квалитети во комуникацијата помеѓу здравствените работници. Здравствениот работник во својата професионална работа речиси секогаш е во состојба својата успешност во работата да им зависи од комуникациските вештини. На прво место се става способноста да слуша, да овозможи на пациентот да се изрази и да му понуди искрена утеха и поддршка. Потребно е здравствениот работник добро да се познава и да се разбира себе (што не е нималку лесно), затоа што не е едноставно да се забележи разликата помеѓу она што го мислиме за себе и она што другите го мислат за нас и она што сме ние во стварноста.

Поглавјето 7 (67-89 стр.) е со наслов **Психолошко-социјален аспект на комуникациите.** Психолошко-социјалните аспекти на комуникацијата вклучуваат: стил, гестикација, сфаќање на времето, сфаќање на просторот, културни вредности, политичка коректност. Сите овие аспекти се засновани на одредена култура и се апсолутно

индивидуални. Стил на комуникација – означува и изразува една личност и нејзиниот концепт за себе. Стилот кој го користи личноста е нешто што е научено и со текот на годините се зацврстува. Емпатијата подразбира активно слушање и добро разбирање на вербалната и невербалната комуникација. Важно е не само здравствениот работник од една страна да има емпатиски став, туку треба и болниот да го почувствува тоа разбирање.

Поглавјето 8 (79-89 стр.) е со наслов **Интервју. Информирање на болниот.** Здравствените работници имаа голема одговорност за водење на интервјуто, за промовирање на културата на дијалогот, на јазикот на толеранција и почитувањето на другиот, без оглед на различноста. Како комуникациска метода или техника интервјуто може да биде тераписко или советодавно и информативно или дијагностичко. Здравствени работници го користат во секојдневната пракса, од воспоставувањето на контактот па понатаму во секојдневната работа. Овде сè почесто се истакнува значењето на „првиот контакт“ кој има неверојатно влијание на сите понатамошни односи со здравствените работници. Како „ало ефектот“ влијае на формирање на ставот спрема здравствената служба, како и спрема останатите здравствени работници во тимот. Во зависност каде се случува, дали тоа е лекарската ординација, шалтер, болничка соба или сала за операции, мора да се почитуваат основните комуникациски правила кои не важат само за здравствените работници, туку се дел од општата култура и доброто однесување.

Поглавјето 9 (89-112 стр.) е со наслов **Специфичност во комуникациите со личности кои имаат слушни, видни, јазични, психички нарушувања.** Постојат многу личности и ситуации кога здравствените работници се принудени да применат одредени специфичности во методите на комуникациите. Здравствениот работник како професионалец мора да ги воочи тешкотиите што другата личност ги искажува во комуникацијата, затоа што само од неговото умевање ќе зависи дали комуникациониот однос ќе биде остварен и дали е успешен.

Поглавјето 10 (112-126 стр.) е со наслов **Комуникација во здравствениот тим и другите области, видови на комуникација.** Во рамките на здравствената дејност здравствените работници во тимот комуницираат на следните начини: усно: лекар-сестра, сестра-сестра, сестра-главна сестра, сестра-лекар, сестра – немедицински личности; групна комуникација: состаноци, работа во мала група, супервизорски состаноци; писмена комуникација: водење на документација, извештаи, сменско писмено примопредавање; комуникација преку телефон, факс, машини, компјутерска комуникација; комуникација со други стручни лица; комуникација со други институции.

Поглавјето 11 (126-128 стр.) е со наслов **Значењето на комуникациите во здравствената нега и во примарната здравствена заштита.** Од општествено економски аспект, еден од поважните сегменти, сегменти на примената на сите видови на комуникации, секако е и комуникацијата во рамките на давањето на примарна здравствена заштита, како и во примарната здравствена нега. Стратегијата и основа на која се заснова примарната здравствена заштита подразбира појава на нова концепција во односите на оние кои даваат здравствена заштита и на оние кои ја користат и нивното учество во одлучувањето.

Поглавјето 12 (126-138 стр.) е со наслов **Самосфаќање и самопочитување - значењето на добрата комуникација во работата на здравствените работници.** Самосфаќањето и самопочитувањето е императив и неопходност во работата на сите здравствени работници. Самосфаќањето е ментална претстава на личноста за себеси. Го опфаќа целокупното сфаќање за себеси, а тоа е изгледот, вредноста и верувањата кои влијаат на однесувањето и на кои упатуваат зборовите „јас“ или „мене“. Самосфаќањето е комплексен поим. Се одразува на тоа: како личноста мисли, зборува и постапува, како личноста ги гледа и ги третира другите личности, каков избор прави, способноста да дава и да прима љубов, способноста да стапи во акција и да ја промени ситуацијата.

Поглавјето 13 (138-143 стр.) е со наслов **Поим на конфликт.** Сосема е сигурно дека лошата комуникација често е причина за јавување на судири. Секогаш кога две личности се во одредена интеракција постои можност да се јави конфликт. Конфликтот е поим кој означува ситуација во која постојат спротивни однесувања, тенденции, однесувања, несогласеност на целта, желбите или начинот на нивното остварување. Меѓучовечката комуникација е специфична.

Поглавјето 14 (143-165 стр.) е со наслов **Кодекс на убаво однесување**. Постоенето на бонтолот (правилата на доброто, односно убаво однесување), воопшто, е односот кон другите. Човекот несомнено се раѓа како егоист, но опстојувањето меѓу други нему слични му налага одредени правила и обврски. Сите правила на добро однесување, како и сите други норми од областа на општата култура имаат договорен карактер.

По презентираниот материјал следи деталната **Содржина** на ракописот која е уредно презентирана, со јасно и логично обележување на поглавјата со наслови, а одделните делови во склоп на поглавјата како поднаслови на обработената содржина. Страните обележани во делот Содржина соодветствуваат на обележувањата во ракописот.

Литературата е наведена на крајот од ракописот, што му овозможува на читателот (студентот) да ги прошири своите знаења. Базичната литература се состои од повеќе цитирани книги, учебници кои претставуваат извор на информации кои се сублимирани во предложениот материјал на овој ракопис.

Доставениот ракопис несомнено има добар наставен пристап кон проблематиката која ја обработува и врз основа на изнесеното може да се заклучи дека се работи за обемен и квалитетен труд кој е од посебен интерес за едукација од областа на *комуникациски вештини*.

Трудот е работен според Наставната програма на Факултетот за медицински науки, комплетно и стручно е оформен и дава придонес во стручната литература со што реално се потенцираат очекувањата дека ќе одговори на својата намена. Досега не е објавен учебник со иста или слична содржина на Факултетот за медицински науки во Штип. Токму тоа ја поставува реалната потреба од еден сеопфатен учебник за овој предмет.

Ракописот „Комуникациски вештини“ во целост ги задоволува критериумите за учебно помагало по задолжителниот предмет. Работен е според Наставната програма за споменатиот предмет, а воедно ги задоволува и условите од одредбите во Правилникот за издавање на учебници пропишани според Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Врз таа основа, Рецензентската комисија го препорачува за издавање како скрипта ракописот „Комуникациски вештини“ од доц. д-р Гордана Панова, Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, наменет за студентите на прв циклус студии на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Горѓи Шуманов, редовен професор с.р.
Проф. д-р.Милка Здравковска, вонреден професор, с.р.